

Sobre el llibre i la doctrina

L'any 1997, quan celebràvem el primer quart de segle de la publicació de *Nosaltres els valencians*, vam omplir molt de paper –jo també, ací mateix i en altres llocs– explicant què volia, o havia volgut dir, aquell llibre insigne: tal com se'n fan aquest any 2012, primer mig segle del llibre, també llavors es van fer actes, jornades, commemoracions, conferències, i tot el que s'havia de fer. També a la ciutat de Sueca els amics de Fuster van organitzar, lògicament, l'acte commemoratiu que calia. Molt amablement, els organitzadors em van convidar a parlar en aquell acte, i una estona abans de l'hora de començar, vaig trucar a la porta de l'autor i homenatjat per mirar si faríem una xarradeta prèvia. El local de l'homenatge o commemoració era a pocs metres de casa de Fuster (el famós portal de Sant Josep 10, on tants han dit després, falsament, que tenien entrada), i per tant no em va estranyar gens trobar-lo en pijama, cosa que era bastant habitual, com sap tothom per haver-ho llegit o vist en fotografies. Però arribà l'hora de començar, jo li vaig preguntar si no es vestia per assistir a l'acte sobre el llibre, i em va dir que no, que no hi pensava acudir, a pesar de figurar la seua presència com a peça forta del programa. Res a fer: no tenia ganes d'homenatges ni de festes. Aquell fet, i molts comentaris que recorde, em fan dubtar si Fuster, en aquest moment, si fóra viu, es trobaria a gust en aquesta atmosfera de culte canònic, de textos citats com escriptures sagrades i de record de la seua vida com qui recorda una vida de sant. L'hagiografia o els textos com a dogma no eren el seu gènere literari preferit, excepte per aplicar-hi el sarcasme o la saludable burla, i estic convençut que tampoc no li hauria agradat ser ell mateix objecte d'aquesta pràctica detestable. Una vida de sant és aquella que està plena, per definició, de virtuts heroiques, de fets sempre exemplars, i de paraules sempre infal·liblement inspirades. Una cosa, en definitiva, molt avorrida i penosa. Del que estic ben segur és que Fuster, allà pel 1961, no es va avorrir gens ni mica. I els qui més o menys ja pul·lulàvem en la seua proximitat, tampoc: érem molt joves encara, innocents, i les converses diürnes o nocturnes amb aquell home alt i sec podien ser fascinants. També és cert que llavors Joan Fuster

Joan Francesc Mira

encara no era sant, ni esperava ser canonitzat en algun temps pròxim o remot, sinó que era un simple mortal extremadament intel·ligent, que llegia moltíssim, pensava, anotava coses, bevia, escrivia, fumava i parlava amb els amics. I que desitjava per al

seu poble i país el millor dels futurs possibles.

Llavors (això ho recorde perfectament, i seria una esplèndida “floreta” per a una vida exemplar de Sant Joan F.), apuntava fets, idees i reflexions, notícies, citacions i tot allò que trobava que podia servir per explicar “qui som” i “per què som com som”, i quan tingué la caixa plena de paperetes, va començar a escriure el llibre necessari. La caixa, si no em falla la memòria visual, era de cartó, com una caixa de sabates, i el llibre (amb l'estímul persistent de l'editor Max Cahner) va ser escrit en alguns mesos i es digué, finalment, *Nosaltres els valencians*: Fuster mateix, quan l'escrivia, no sabia com s'havia de dir. He de confessar que, gràcies a la gramàtica de Sanchis Guarner i a les arengues de Casp, jo era ja un “patriota valencià” del ram “catalanista” –amb cometes o sense– abans de conèixer Fuster. Xavier Casp ens explicava, a Alfons Cucó i a mi, com, després de guanyar la Flor Natural als Jocs Florals de la Llengua Catalana (a Perpinyà, crec), el seu cor s'encenia d'emoció cantant “Els Segadors”. Per això, el catalanisme de Fuster ja no ens resultava sorprenent, i el llibre, quan el vam llegir després d'haver-lo “vist” escriure, també ens va resultar natural. Ple de descobriments, d'intel·ligència, de notícies, d'hipòtesis i de suggeriments, però natural: allò que esperàvem. I ara, molts anys després, també continua semblant-me *natural* aquell final del pròleg a la segona edició (1964), on Fuster recordava que, si valia la pena haver escrit aquell llibre, era sobretot perquè “Encara quedem valencians, molts valencians, cada dia més, que no volem resignar-nos a perdre la nostra entitat individuada, que no volem deixar d'ésser el poble que som, que no volem cedir a la dissolució ni a la indiferència”. La *indiferència* i la *dissolució*: aquesta era l'amenaça, i l'és ara mateix, potser més gran encara. Davant d'això, que cadascú faça allò que ha de fer. Perquè aquesta és la utilitat de la doctrina, no únicament recordar llibres, o *el llibre*. Ho vaig recordar fa vint-i-cinc anys, i també és veritat vint-i-cinc anys després.

“Fuster recordava que, si valia la pena haver escrit aquell llibre, era sobretot perquè ‘Encara quedem valencians, molts valencians, cada dia més, que no volem resignar-nos a perdre la nostra entitat individuada, que no volem deixar d'ésser el poble que som, que no volem cedir a la dissolució ni a la indiferència’. La ‘indiferència’ i la ‘dissolució’: aquesta era l'amenaça, i l'és ara mateix”